

Europautvalget

INFORMASJONSPAKKE FRA FAGGRUPPE PÅ EØS/EU

6. JUNI 2025

Det vises til innkalling til møte i Stortingets europautvalg, sendt 30. mai. Møtet finner sted 6. juni. Fra regjeringen deltar utenriksminister Espen Barth Eide og næringsminister Cecilie Myrseth. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet bakgrunnsinformasjonen knyttet til saker på dagsorden.

Næringsministeren vil redegjøre for:

- Ren industriplan
- Regjeringens arbeid med økonomisk sikkerhet, herunder forordningen mot økonomisk tvang
- Secure Connectivity, EUs neste romprogram og European Space Agency (ESA)s kommende programperiode

Utenriksministeren vil redegjøre for:

- Møtet i EØS-rådet 21. mai
- Den siste utviklingen i handelspolitikken
- Forskningssikkerhet og akademisk frihet – herunder initiativet Choose Europe
- Status for arbeidet med EØS-finansieringsordningene
- Status i arbeidet med forordningen om digitale tjenester (Digital Services Act)

Rettsakter:

- Aktuelle rettsakter for møtet i EØS-komiteen 13. juni

Næringsministeren vil redegjøre for:

Ren industriplan

Europakommisjonen la fram sin [Ren industriplan](#) i februar 2025 (jf. omtale i [infopakken til Europautvalget 6. mars 2025](#)). Planen skal fremme avkarboniseringen og øke konkurranseevnen til europeisk industri. Kommisjonen har satt fokus på energiintensiv industri og ren teknologi, og seks forretningsdrivere for å fremme overgangen til en grønn industriproduksjon: (i) redusere energikostnadene, (ii) øke etterspørsel etter «clean tech», (iii) øke tilgangen på finansiering, (iv) bedre tilgangen på kritiske råvarer bl.a. med mer gjenbruk (sirkularitet), (v) utvikle internasjonale partnerskap om tilgang til markeder, råvarer og teknologi, og (vi) styrke tilgangen på kompetent arbeidskraft. I forbindelse med den nye industriplanen lanserte Kommisjonen [en rekke initiativ](#) knyttet til de seks prioriterte forretningsdriverne. Disse omfatter bl.a.:

- i. En ny [handlingsplan for rimelig energi](#)
- ii. En ny [Industrial Decarbonisation Accelerator Act](#) (på [høring](#)) og revisjon av offentlig innkjøpsregelverk
- iii. Et nytt statstøtterammeverk ([Clean Industrial Deal State Aid Framework](#)) og en ny bank for å finansiere avkarbonisering ([Industrial Decarbonisation Bank](#))
- iv. Rask gjennomføring av [CRMA](#) og ny rettsakt om sirkulærøkonomi
- v. Nye *Clean Trade and Investment Partnerships* og [handelstiltak](#)
- vi. En [Union of Skills](#) (omtalt i [EU/EØS-nytt 11. mars 2025](#))

[Regjeringen har avholdt to innspillmøter om Ren industriplan \(se evt. opptak\)](#). Formålet var å etablere en informasjons- og dialogplattform med berørte samfunnsaktører, og høre deres forventninger til og foreløpige vurderinger av hva Ren industriplan vil bety for norsk og europeisk samfunns- og næringsliv og den grønne omstillingen.

Regjeringen la i mars også fram seks industripolitiske hovedprioriteringer i [Meld. St. 16 \(2024-2025\)](#):

1. Industrien skal ha tilgang på ren og rimelig kraft
2. Industrien skal ha tilgang på kompetent arbeidskraft og et velorganisert arbeidsliv
3. Industrien skal være nyskapende og utvikle og utnytte ny teknologi
4. Industrien skal bidra til lavutslippssamfunnet
5. Industrien skal ha god markedsadgang
6. Industrien skal støtte opp under regjeringens beredskaps- og sikkerhetspolitikk

Disse prioriteringene overlapper til dels med Kommisjonens seks prioriterte forretningsdrivere, ifølge regjeringens [arbeidsprogram for EU-EØS-saker 2025](#). Næringskomiteens medlemmer fra H, SV, Rødt, Venstre og MDG peker i [Innst. 200 S \(2024-2025\)](#) på at regjeringens hovedprioriteringer er «*rimelig ukontroversielle*», men at meldingen er lite konkret på hvordan prioriteringene skal oppnås.

Regjeringen mener norsk og europeisk industri står overfor «*det samme utfordringsbildet*», og peker på at flere av tiltakene i Kommisjonens Ren industriplan vil påvirke norsk industri. På møtet i Stortingets europautvalg 6. mars sa utenriksministeren følgende om betydningen av den nye industriplanen for Norge: «*Clean Industrial Deal vil påvirke oss både direkte og indirekte og legge viktige rammer også for norsk industri og sikkerhet. Det er rett og slett en logisk følge av at dette er vårt hjemmemarked – at nesten all norsk industri arbeider inn i dette markedet. Da kan man ikke ha et helt annet regelsett i Norge. Strategien er i en tidlig fase, noe som faktisk gir oss mulighet for å påvirke politikk og regelverksutforming i EU, men prosessen går raskt framover, og vil vi mene noe, må vi være tidlig på.*»

Kommisjonen la i februar 2023 fram [Green Deal Industrial Plan](#). Forordningene om netto-null industri ([NZIA](#)) og kritiske råvarer ([CRMA](#)) var viktige deler av planen.

NZIA trådte i kraft i EU 29. juni 2024. [På møtet i Stortingets europautvalg 6. mai sa utenriksministeren følgende](#): «Vi jobber også videre med å vurdere Net-Zero Industry Act, med mål om at også denne rettsakten tas inn i EØS-avtalen. Her gjenstår det noen krevende problemstillinger, særlig knyttet til bestemmelsen om CO₂-håndtering. Vi er i dialog med både EFTA-landene og Kommisjonen om dette.»

På oppfølgingsspørsmål fra utvalget, svarte utenriksministeren følgende:

«Til både Sande og Astrup om NZIA, altså Net-Zero Industry Act: Jeg er enig med Astrup i at det er mange fordeler for våre leverandører. Vi er jo en stormakt når det gjelder CCS, så i utgangspunktet har vi stor interesse av å delta. Jeg er også enig med Sande i at det er en del uløste spørsmål, bl.a. knyttet til nettopp at EØS-avtalen som sådan ikke gjelder på sokkelen. (...) Så begge har et poeng. Vi har en interesse i dette, og vi må også passe på at det er i tråd med det. Vi er såpass mye av en stormakt at her bør også våre argumenter lyttes til, for vi har jobbet med karbonfangst og -lagring også mens veldig mange store land i Europa trodde dette var veldig farlig, at CO₂-en ville lekke ut igjen og slikt. Dette har jo vi dokumentert kunnskap om. Så det er «to be continued» – vi kommer tilbake med mer, forhåpentligvis før sommeren, når næringsministeren kommer hit i juni.»

Draghi-rapporten understrekte at det var viktig med en rask implementering av NZIA-forordningen. Ifølge [utredningstjenesten i Europaparlamentet](#) var også næringsaktørene positive til NZIA, men samtidig var flere av aktørene kritiske til at det ikke var bevilget øremerkede midler for å finansiere gjennomføringen av NZIA, og at forordningen manglet strategisk fokus og omfattet hele 19 teknologier.

Figur: Ledende medlemsstater og kritiske faktorer for åtte netto-null teknologier i EU:

Europakommisjonen vedtok 23. mai 2025 to delegerte rettsakter og to gjennomføringsrettsakter for å akselerere [gjennomføringen av NZIA](#). Formålet er å gi næringsaktørene den klarhet og sikkerhet de trenger for å investere, oppskalere og ta globalt lederskap, ifølge Kommisjonen.

CRMA trådte i kraft i EU den 23. mai 2024. Regjeringen vil at CRMA skal innlemmes i EØS-avtalen. Ifølge regjeringens [posisjonsnotat](#) fra 26. mai 2025 er forordningen «... i det vesentligste EØS-relevant og i tråd med norske interesser.» Regjeringen mener en innlemmelse av CRMA vil styrke insentivene for å investere i råvareprosjekter i Norge, samtidig som det også kan påføre norske selskaper og myndigheter økte krav og merkostnader. En gjennomføring av CRMA i norsk rett vil gi like krav og konkurransevilkår, i tråd med grunnleggende prinsipper i EØS-avtalen. CRMA endrer ikke kommunenes plan- og beslutningsmyndighet, fastslår regjeringen.

Regjeringens arbeid med økonomisk sikkerhet, herunder forordningen mot økonomisk tvang

I sitt [arbeidsprogram for EU- og EØS-saker 2025](#) skriver regjeringen at norsk økonomi først og fremst er europeisk. I en verden hvor sikkerhet, økonomi og teknologi veves tettere sammen, må økonomisk sikkerhet prioriteres høyere, understrekes det. [Regjeringen skal ifølge Energi og Klima åpne for å ta flere EU-direktiver inn i EØS-avtalen som vil knytte Norge tettere til EUs handelspolitikk. Dette er regler som skal gjøre det lettere å stå imot om Kina, USA eller andre bruker økonomisk press for å oppnå politiske mål.](#)

Samarbeid med EU om økonomisk sikkerhet var også tema under EØS-rådsmøtet i Brussel nylig ([se egen tekst](#)), jf. EØS-rådskonklusjonene: «EØS-rådet understreket viktigheten av et nært samarbeid mellom EU og EØS-Efta-statene for å øke økonomisk sikkerhet, motstandskraft, samt sikre og styrke forsyningskjeder». Konkret nevnes «å bygge produksjonskapasitet i det indre marked, særlig innen null- og lavutslippsteknologier».

I utgangspunktet ligger EUs handelspolitikk og EUs tollunion utenfor EØS-samarbeidet. Men den geopolitiske situasjonen tilsier at samarbeid knyttet til handel og økonomisk sikkerhet nå blir mer aktuelt all den tid EU utvikler nye lover for å beskytte det indre marked, men som ofte er juridisk forankret i handelspolitikken og tollunionen. Det betyr at EØS EFTA-landene allikevel kan vurdere å slutte seg til eller søke nærmere samarbeid om EU-rettsakter som i utgangspunktet ikke er merket EØS-relevante fra EUs side. Utenriksminister Barth Eide uttalte til Energi og Klima i forbindelse med EØS-rådsmøtet at «vårt hovedbudskap til EU er at vi vil inn i tematikken økonomisk sikkerhet».

Kort oppsummert gjelder det rettsakter EU har vedtatt knyttet til beskyttelse mot økonomisk tvang fra tredjeland, overvåking av investeringer, gjensidighet knyttet til offentlige anskaffelser, kontroll av utenlandske subsidier, og CBAM. De fleste er ikke merket som EØS-relevante, med noen unntak som [CBAM](#) og [forordningen om tredjelandsaktørers stilling i offentlige anskaffelser](#). [Energi og Klima beskriver disse i detalj i en artikkel fra EØS-rådet](#), basert til dels på [et notat fra professor Halvard Haukeland Fredriksen](#). Les mer om hver rettsakt lenger ned.

Det er den nye sikkerhetspolitiske situasjonen verden står i, som gjør det aktuelt for regjeringen å vurdere å knytte seg tettere til, eller innlemme disse rettsaktene i EØS-avtalen. Utenriksministeren sa til Energi og Klima at «når det kommer til å gjennomføre direktivene [knyttet til økonomisk sikkerhet], har vi behov for en nærmere dialog. Vi er med i EUs indre marked. Noen av disse tiltakene er hjemlet utenfor EØS. Derfor er de ikke sett på som EØS-relevante, men vi kan likevel slutte oss til det.»

Spørsmålet er hvor tett det vil være mulig, og ønskelig, for Norge og de andre EØS EFTA-landene å knytte seg opp til EUs handelspolitikk og tollunion uten å være med. Hvor går den politiske grensen for dette hos alle parter? En tett tilknytning til EUs regelverk kan også i noen tilfeller be-

grense handlingsrommet i handelsforhandlinger med tredjeland som Norge foretar bilateralt eller gjennom EFTA. Dersom man har forpliktet seg til et felles regelverk med EU på et gitt område, vil det kunne være vanskelig å avtale andre regler eller standarder i egne handelsavtaler. Her kan det allerede finnes noen begrensninger i bilaterale forhandlinger eller i EFTA-forhandlinger pga. felles regelverk i EØS-samarbeidet, men dette vil potensielt kunne øke dersom man knytter seg tettere til EUs handelspolitikk og EUs tiltak for økonomisk sikkerhet.

Bakgrunn om økonomisk sikkerhet i EU

[Europakommisjonen la i juni 2023 frem en ny strategi for økonomisk sikkerhet](#). Her balanseres behovet for åpne markeder og aktiv industripolitikk med defensive handelsinstrumenter for å beskytte det indre marked. Uten å nevne Kina spesielt, dreier den nye strategien seg primært om å gjøre seg mindre avhengig av enkelte land og markeder, ikke minst mht. råmaterialer/mineraler og spesifikke verdikjeder. Mens handelspolitikken til EU tradisjonelt har vært offensiv og dreid seg om å forhandle ny markedsadgang gjennom omfattende avtaler, er den med den nye strategien for økonomisk sikkerhet og behovet for strategisk autonomi, blitt viktig å også utvikle defensive handelsinstrumenter.

Siden strategien kom i juni 2023, har EU fulgt opp med nye initiativ og nytt lovverk. [I januar 2024 presenterte Europakommisjonen en egen økonomisk sikkerhetspakke](#). Pakken inneholdt et forordningsforslag om forbedret screening av utenlandske investeringer i EU, hvitbøker om henholdsvis (i) eksportkontroll, (ii) utgående investeringer og (iii) alternativ for å fremme støtte til forskning og utvikling.

Litt mer om de konkrete rettsaktene knyttet til økonomisk sikkerhet som kan være spesielt relevante for Norge og EØS EFTA

Beskyttelse mot økonomisk tvang fra tredjeland

Den første rettsakten som også næringsministeren har varslet at hun vil orientere om på europautvalgsmøtet, er EUs [forordning om beskyttelse mot økonomisk tvang fra tredjeland](#) (Anti-coercion Instrument – ACI). Den er forankret i EUs handelspolitikk. Den var opprinnelig merket som EØS-relevant, men [EU endret dette gjennom en rettelse etter at forordningen var vedtatt](#). Formålet med forordningen er å avskrekke tredjeland fra å misbruke handelspolitiske virkemidler for å påvirke politiske beslutninger i EU. Et mye omtalt eksempel på slikt misbruk var importforbudet som Kina innførte mot varer fra Litauen i 2021 etter at landet hadde tillatt Taiwan å åpne et representasjonskontor i Vilnius. Denne episoden ga EU et intensivt tiltak til å utvikle nytt lovverk på området. [Forordningen om å beskytte mot økonomisk tvang ble vedtatt i EU i november 2023 og trådte i kraft i desember samme år](#).

Det er Rådet som med kvalifisert flertall må fatte vedtak om at det foreligger en situasjon med økonomisk tvang, dvs. en [situasjon der et tredjeland presser eller forsøker å presse EU eller en medlemsstat til å ta bestemte valg gjennom begrensninger på handel eller investeringer](#). Dersom forhandlinger og direkte kontakt med det aktuelle tredjelandet ikke fører frem, kan mottiltak blant annet omfatte restriksjoner på markedsadgang og andre økonomiske ulemper for det involverte landet. Kommisjonen kan også holde tilbake finansiering under samarbeidsavtaler og liknende initiativer. Det [har vært spekulert i om EU vil benytte ACI, ofte omtalt som «the bazooka», som svar på de amerikanske tollsatsene innført 2. april](#), noe som ville åpne for et mye bredere sett med virkemidler enn tradisjonelle handelspolitiske mottiltak.

Som fult ut integrerte medlemmer av det indre marked ønsker ikke EØS EFTA-landene å bli behandlet som tredjeland mht. denne type lovgivning. Professor Halvard Haukeland Fredriksen påpeker i notatet [EØS-avtalen, det indre marked og EUs tollunion – i en turbulent tid](#), at det er lite sannsynlig at Norge og de andre EØS EFTA-landene vil opptre slik at EU ville vurdere å benytte ACI mot dem. Tiltak mot tredjeland kan imidlertid få konsekvenser også for oss, for eksempel dersom det rammer selskaper som også opererer i EFTA-pilaren. EØS EFTA-landene kan

dessuten finne det politisk vanskelig å unnlate å slutte opp om EUs tiltak mot et tredjeland som utøver økonomisk tvang, samtidig som vi selv risikerer mottiltak fra det aktuelle tredjelandet dersom vi slutter oss til EUs tiltak. Så lenge forordningen ikke er innlemmet i EØS-avtalen, vil Norge i et slikt scenario stå uten den beskyttelsen som forordningen gir EUs medlemsstater (for eksempel ved utformingen av mottiltakene).

Overvåking av investeringer (eierskapskontroll)

EU har allerede i dag en forordning om screening av utenlandske investeringer (dvs. investeringer fra tredjeland), forordning (EU) 2019/452. Forordningen er vedtatt med hjemmel i handelspolitikken, og ikke inntatt i EØS. Norge er dermed et tredjeland. Konsekvensene av dette har imidlertid ikke vært så omfattende, fordi forordningen bare koordinerer medlemsstatenes kontroll med tredjelandsinvesteringer i begrenset grad. Som [Investeringskontrollutvalget påpekte](#), har derfor en del europeiske land behandlet norske investorer på samme måte som investorer fra EU. I dag er EUs medlemsland heller ikke pålagt å ha noe investeringskontrollregelverk. Omfanget av slike ordninger varierer også mye.

Forslaget til ny forordning om investeringskontroll fra Europakommisjonens økonomiske sikkerhetspakke fra 2024 legger opp til en mer omfattende investeringskontroll i EU. Ifølge det nye forslaget må alle medlemsstater ha et investeringskontrollregelverk, og dette må dekke visse definerte, sensitive sektorer. Det legges opp til økt harmonisering og samordning, og økte fullmakter for Kommisjonen. I tillegg skal i noen tilfeller også investeringer fra investorer etablert i EU omfattes (ved tredjelandsseierskap). Europaparlamentet [vedtok sin posisjon til forslaget 8. mai 2025, og forslaget skal nå forhandles med Rådet](#).

EØS EFTA-landene vil ifølge forslaget fortsatt anses som tredjeland. EØS EFTA-statene sendte [en egen kommentar til forordningen 25. februar 2025](#), hvor det blant annet påpekes risiko for fragmentering og diskriminering i det indre markedet som følge av slik tredjelandsstatus. De foreslo bl.a. «*a joint expert meeting with the Commission services as soon as possible to discuss how best to ensure close cooperation in the area of investment screening within the framework of the EEA Agreement*».

Norge har i dag en relativt begrenset ordning for eierskapskontroll ved investeringer i sikkerhetsloven kapittel 10. Et nytt regime ble foreslått i investeringskontrollutvalgets utredning ([NOU 2023:28](#)), hvor utvalget også tok [til orde for en tettere samordning og tilknytning til EU](#), muliggjennom en innlemmelse av forordningen i EØS-avtalen protokoll 31. I totalberedskapsmeldingen av 10. januar i år ([Meld. St. 9 \(2024 – 2025\)](#)), omtaler regjeringen utvalgets forslag i [kapittel 8.2](#): «*Utvalget mener at dagens ordning for å kontrollere utenlandske investeringer i slike virksomheter er for snever og fragmentert. Regjeringen mener det er behov for å videreutvikle dagens ordning for håndtering av potensielt sikkerhetstruende utenlandske investeringer i virksomheter som ikke er underlagt sikkerhetsloven. Det er derfor igangsatt et arbeid for å utarbeide forslag til en ny lov for kontroll av utenlandske investeringer. Loven skal bidra til å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser og til at Norge forblir et attraktivt land for utenlandske investeringer. Arbeidet ses i sammenheng med regelverksutvikling i EU på dette området og i nær dialog med nærstående land og EU.*» I [Nasjonal sikkerhetsstrategi](#) publisert 8. mai, varsler regjeringen at den vil «*føre en bredere og mer forutsigbar kontroll med utenlandske investeringer.*»

Gjensidighet knyttet til offentlige anskaffelser

[Forordning 2022/1031 om instrument for internasjonale offentlige anskaffelser](#) (*International Procurement Instrument* – IPI-forordningen) er et regelverk som har til formål å sikre gjensidig tilgang til internasjonale offentlige anskaffelser som ikke er omfattet av annen handelsavtale. IPI-forordningen gir Kommisjonen adgang til å undersøke – enten på eget initiativ eller etter klage fra en interesseorganisasjon eller medlemsstat – tiltak eller praksis som hindrer tilgang til et tredjelands marked for offentlige anskaffelser eller konsesjoner for næringsdrivende, varer og

tjenester fra EU. Etter en undersøkelse kan Kommisjonen vedta såkalte «IPI-tiltak», dvs. pålegg om å se bort fra eller justere scoren for leverandører fra det aktuelle tredjelandet som deltar i offentlige anskaffelser i EU. Forordningen gjelder i anskaffelser som ikke er omfattet av en handelsavtale om tilgang til offentlige anskaffelser med EU. Ambisjonen er å oppnå gjensidighet i eksisterende handelsrelasjoner.

Forordningen er merket som EØS-relevant fra Kommisjonens side, men EØS-relevans og -akseptabilitet er ifølge departementets [EØS-notat oppdatert 14.12.2022](#) fortsatt til vurdering i Norge. Ifølge [EFTA-sekretariatets database](#) er forordningen *ikke* vurdert som EØS-relevant av EFTA-landene. Innlemmelse kan imidlertid også reise en del spørsmål, da Norge og EFTA-landene ikke nødvendigvis har samme avtaler om markedsadgang for offentlige anskaffelser med tredjeland som det EU har. Bakgrunnen for at forordningen opprinnelig ble merket som EØS-relevant fra EUs side er trolig forbindelsen til anskaffelsesregelverket, som er del av EØS-avtalen. EØS-komiteens vedtak om innlemmelse av anskaffelsesdirektivene fra 2014 gjør imidlertid unntak fra bestemmelsen i direktivet om forholdet til tredjeland, se EØS-avtalens [vedlegg XVI](#) punkt 2 bokstav e og punkt 4 bokstav b. I dag er det etter anskaffelsesloven § 3 oppdragsgiver selv som avgjør om leverandører som ikke omfattes av noen frihandelsavtale får delta i norske anskaffelser. Dette foreslås videreført i [Prop. 147 L \(2024–2025\)](#), som [nå ligger til behandling i næringskomiteen](#).

Kontroll av tredjelandssubsidier

EUs [forordning om tredjelandssubsidier](#) gir EU-kommisjonen myndighet til å etterforske subsidier fra tredjestater som vrir konkurransen i det indre marked. Forordningen skal hindre konkurransevridning som følge av subsidier fra tredjeland: Mens EU (og EØS) har et omfattende regime for statsstøttekontroll, får næringsdrivende i mange land store direkte og indirekte subsidier. Forordningen innfører meldeplikt dersom aktører involvert i fusjoner og oppkjøp og offentlige anskaffelser over visse terskelverdier har mottatt finansielle bidrag fra tredjeland. I tillegg kan Kommisjonen iverksette undersøkelser på eget initiativ. Dersom Kommisjonen finner at slike finansielle bidrag gir foretaket en fordel og er konkurransevridende, kan kontraktsinngåelsen eller transaksjonen forbys.

Til tross for at forordningen har klare forbindelser til statsstøtteregelverket, og er vedtatt med hjemmel både i reglene om det indre marked og reglene om handelspolitikken, er den ikke merket som EØS-relevant fra EUs side, og [EØS EFTA-statene synes å dele denne vurderingen](#). Dette innebærer at også norske aktører kan bli underlagt meldeplikt på grunnlag av «finansielle bidrag» fra Norge, til tross for at slike bidrag [også kontrolleres av ESA gjennom EØS-avtalens statsstøtteregler](#) (se [Kommisjonens Q&A](#), spørsmål 21). I [NOU 2024:7](#) kapittel 11.5.5 omtales forordningen som «et særlig dekkende eksempel på utfordringen for EØS/EFTA-landene. [...] støtte fra norske myndigheter regnes som tredjelandssubsidier i denne sammenheng. Dette er problematisk gitt at støtte fra norske myndigheter innenfor EØS-avtalens virkeområde allerede er underlagt kontroll gjennom det felles støtte- og konkurranseregulverket i EØS. Etter forordningen blir dermed slik støtte gjenstand for ytterligere kontroll, noe EU-landenes støtte ikke blir. EØS/EFTA-landene er i dialog med Kommisjonen i denne saken.» Gitt statsstøttereglene i EØS-avtalen, skal det antakelig mye til før Kommisjonen griper inn mot norske aktører, men den særskilte meldeplikten og informasjonskravene innebærer betydelig merarbeid og usikkerhet for norske aktører (se [Haukeland Fredriksens notat](#), s. 5).

CBAM

CBAM er forankret i EUs miljøpolitikk og er merket som EØS-relevant. [Regjeringen har som kjent besluttet å knytte seg til CBAM og har foreslått at forordningen skal inngå som et vedlegg i EØS-avtalen](#). Målet er å innføre CBAM i Norge fra 1. januar 2027.

Til tross for at CBAM er forankret i EUs miljøpolitikk, har forordningen også en naturlig tilknytning til EUs tollunion. Hvert medlemsland vil normalt måtte overse mekanismen på vegne av EU

dersom en relevant vare importeres via dem. For Norges del, legges det også opp til at skatteetaten og tolletaten skal få en rolle selv om det er miljødirektoratet som er utpekt som ansvarlig myndighet.

CBAM har vært omtalt i bakgrunnsinformasjonen til europautvalget flere ganger, se blant annet [omtale i bakgrunnsinformasjonen til møtet 6. mars i år](#).

Secure Connectivity, EUs neste romprogram og European Space Agency (ESA)s kommende programperiode

Norge [deltar i EUs romprogram i perioden 2021 – 2027](#). Romprogrammet består imidlertid av en rekke ulike komponenter, og enkelte av disse åpner ikke for deltakelse fra tredjeland, eller det kreves særskilt deltakelse. Blant komponentene som Norge foreløpig ikke har tilgang til, er [GOVSATCOM](#) (Governmental Satellite Communications – en komponent som har som mål å betjene behov for sikker satellittkommunikasjonskapasitet og relaterte tjenester hos sivile og militære myndigheter) og [SSA](#) (Space Situational Awareness – en satsing på romovervåking, bl.a. for sporing av romobjekter, overvåking av romvær og håndtering av romsøppel).

Også tilgang til enkelte tjenester i romprogrammet, som [Galileo Public Regulated Service \(PRS\)](#) har krevd egen avtale med EU (se [EØS-avtalen protokoll 31](#), punkt 8ab). En [Draft agreement with Norway on the access to the Public Regulated Service provided by the Global Navigation Satellite System established by the Union Space Programme](#) ble behandlet i Rådet 3. juni.

Secure Connectivity er EUs program for sikker satellittbasert kommunikasjon. Det er nært knyttet til romprogrammet, og særlig til underkomponenten GOVSATCOM, men opprettet ved en egen forordning. Norsk tilknytning til Secure Connectivity skal ifølge [EØS-notatet](#) delvis skje gjennom innlemmelse i EØS-avtalen protokoll 31, og delvis gjennom en egen bilateral avtale.

Secure Connectivity og norsk deltakelse har vært tema på flere møter i europautvalget i 2024 – 2025. For en utførlig omtale av programmet og problemstillingene knyttet til norsk deltakelse, se omtale i [bakgrunnsinformasjonen til europautvalgets møte den 28. november 2024](#). I det møtet uttalte utenriksminister Espen Barth Eide følgende om forhandlingene om norsk tilslutning til Secure Connectivity:

Kort oppsummert er det lite som er endret siden sist, og det har rett og slett å gjøre med at Kommisjonen på EU-siden venter på forhandlingsmandat. Vi har imidlertid grunn til å tro at det vil foreligge snart, og vi gjør våre forberedelser med utgangspunkt i det, nettopp for ikke å miste tid.

Et avtaleverk for norsk deltakelse i Secure Connectivity vil omfatte både regelverk som innlemmes i EØS-avtalens protokoll 31, og en separat avtale med EU. Målet er å kunne presentere et samlet avtaleverk for norsk deltakelse i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2025. EFTA-landene har presentert et utkast til EØS-komitébeslutning for Kommisjonen, så her er vi altså i forkant. Vi er klar til å framforhandle den separate avtalen, men oppstart er avhengig av at Kommisjonen selv får et forhandlingsmandat av EUs medlemsland i Det europeiske råd. De to delene av avtaleverket må naturligvis vurderes samlet. [...]

Vårt mål – og vi tror vi skal lykkes – er å få full tilgang til tjenestene, men at det ikke nødvendigvis blir adgang for norsk næringsliv til å delta fullt ut med leveranser. Dette er fordi det er restriksjoner i forordningen som først kan endres når en forordning om et nytt romprogram kommer på plass i 2028.

På grunn av romområdets brede betydning for Norge og EU og fordi vi vurderer vår påvirkningsmulighet som størst i EUs neste romprogram, har vi allerede startet arbeidet med å spille

inn til utformingen av dette. Et viktig ledd i arbeidet er å vise EU betydningen av vår infrastruktur for nedlasting av data og tilgang til verdensrommet, som jo vi har på både Svalbard og Andøya, men også på Troll-stasjonen i Antarktis. Dette siste er blant de sentrale temaene i Draghi-rapportens omtale av europeisk romsamarbeid. Vårt mål er deltakelse på lik linje med EUs medlemsland gjennom EØS-avtalen, slik at vår kompetente romnæring kan bidra på alle områder for å styrke europeisk romindustri og sikkerhet.

I [europautvalgets møte 30. januar 2025](#), ga utenriksministeren følgende oppdatering om fremdriften:

Kort før jul, 16. desember, fikk Kommisjonen forhandlingsmandat fra Rådet. Vi hadde deretter et uformelt møte med Kommisjonen i Brussel 20. desember for å legge til rette for oppstart av formelle forhandlinger så snart som mulig. Jeg har tro på at første formelle forhandlingsmøte kan finne sted om ikke så lenge. Vi håper forhandlingene kan gå raskt når de nå endelig kommer i gang. Rammene for vår deltakelse er i stor grad fastlagt i EUs forordning, som setter ganske klare krav til deltakelse med begrensninger på industrisamarbeid for utenforland. Vi arbeider for full tilgang til kommunikasjonstjenestene.

Videre norsk deltakelse i romprogrammet etter 2028

EUs programmer er knyttet til budsjettperioden for langtidsbudsjettet. Nåværende romprogram gjelder derfor frem til 2027. Kommisjonen publiserte en meddelelse om [The Road to the next multiannual financial framework](#) i februar i år. Som omtalt i bakgrunnsinformasjonen til europautvalgets møte 6. mars i år, foreslår Kommisjonen i meddelelsen bl.a. å strømlinjeforme de omkring 50 EU-programmene innenfor tre strategiske pilarer. Etter det vi kan se er det foreløpig ikke publisert utkast eller strategier for utformingen av det fremtidige romprogrammet. EU har også over lengre tid jobbet med en «[Space Law](#)», der et utkast fra Kommisjonen er varslet i løpet av [annet kvartal 2025](#).

Regjeringen arbeider med grunnlaget for norsk deltakelse i neste programperiode. Allerede i september i fjor var representanter for rom- og forsvarssektoren i Norge, samt myndighetsrepresentanter, i Brussel for å diskutere norsk deltakelse i neste programperiode. [Ifølge Norsk romsenter](#) var budskapet fra norsk side at Norge ønsker å videreføre og utvide sin deltakelse i programmet, og at Norge «has a lot to offer», blant som følge av gunstig geografisk beliggenhet, god infrastruktur og en stadig voksende romsektor. Regjeringen avholdt også et [innspillsmøte med berørte aktører i desember 2024](#).

Utenriksministeren vil redegjøre for:

Møtet i EØS-rådet 21. mai

EØS-rådet er det øverste politiske organet i EØS-samarbeidet, og møtes to ganger i året. På møtet 21. mai deltok utenriksministrene fra Norge, Island og Liechtenstein sammen med Polens viseminister for økonomisk utvikling og teknologi, Michał Baranowski, og EUs kommissær for handel og økonomisk sikkerhet, Maroš Šefčovič, som har ansvar for EØS-samarbeidet i EUs ledelse.

EØS-rådet [diskuterte som vanlig EØS-avtalens generelle virkemåte](#). I tillegg holdt de en orienteringsdebatt om økonomisk sikkerhet.

EØS EFTA-ministrene holdt også en politisk dialog med EUs høyrepresentant for utenrikssaker, Kaja Kallas, om transatlantiske relasjoner, Ukraina/Russland, Arktis og situasjonen i Midtøsten. I forbindelse med den politiske dialogen [signerte EU og EØS EFTA-landene en felles uttalelse med Kallas om samarbeid innenfor utenriks- og sikkerhetspolitikk](#). I den sammenheng understreket EØS-rådet at «the close partnership between the EU and the EEA EFTA States was the

best guarantee of long-term shared prosperity and stability. This close relationship contributed to a Europe based on peace, democracy, the rule of law and human rights. »

Rådskonklusjoner

For andre gang på rad vedtok man også i år [felles rådskonklusjoner](#). (Jf. omtale av Ungarns tidligere blokkering av konklusjonene i [EU/EØS-nytt i desember 2022](#)).

Rådskonklusjonene 21.mai vektla viktigheten av det indre marked i en urolig tid: «*The EU and the EEA EFTA States continue to share a mutual interest in ensuring a well-functioning Internal Market and maintaining a level playing field both globally and within the Internal Market as new policies and initiatives evolve to cope with ongoing global and geopolitical challenges in fields such as global competition, climate change, the twin transition, strategic dependencies and supply chain risks in strategic sectors*». EØS-rådet var spesielt opptatt av å utvikle samarbeid knyttet til økonomisk sikkerhet og motstandsdyktighet i sektorer som kritiske råmaterialer og nullutslippsteknologier.

Dette hang sammen med oppfordringen til enda tettere samarbeid innenfor klima, energi og digital omstilling.

EØS-rådet var også tydelig i sin fordømmelse av Russlands «*unjustified, unprovoked and illegal war of aggression against Ukraine*».

Etterslepet

I forkant av de halvårlige møtene i EØS-rådet publiseres det en framdriftsrapport om status for EØS-samarbeidet: [Progress report of the EEA Joint Committee](#). Rapporten viser til EØS-komitebeslutninger som er tatt siden sist møte. Rapporten gir også tall på det såkalte etterslepet, eller rettsakter som er trådt i kraft i EU, men ennå ikke innlemmet i EØS-avtalen. Per 16. april 2025 var etterslepet på 610 rettsakter, opp fra 561 rettsakter ved forrige rådsmøtet i november 2024.

EØS-rådet noterte seg innsatsen som er gjort i 2024 og 2025 for å få ned etterslepet, men understreket samtidig «*the need to make further efforts and continue close cooperation on long-outstanding files to ensure legal certainty and homogeneity in the EEA*». Dette fordi etterslepet forblir stort til tross for økt innsats for å redusere det.

Utenriksministeren var i sin [redegjørelse til Stortinget 6. mai i år](#) opptatt av å hegne om EØS-avtalen og var i den sammenheng særlig opptatt av å få ned etterslepet av rettsakter. Han understreket at «*EØS-relevante EU-rettsakter skal innlemmes i EØS-avtalen fortløpende*».

Offentlig referat fra EØS-rådsmøte 25. november 2024

[Referat fra EØS-rådsmøte 25. november 2024](#) ble offentliggjort i tilknytning til rådsmøtet 21. mai. Referatet viser at EUs formannskap på rådsmøtet i november i fjor gjentok budskapet fra tidligere rådsmøter om å få ned etterslepet: «*We hope for increased efforts to conclude discussions on some important pending legislations. The Presidency would like to specifically mention the energy and financial services sectors, as well as the oldest pending acts in the package on genetically modified food and feed, as well as still pending acts in the field of competition.*»

Kommisær Šefčovič la i sitt innlegg i november vekt på energiområdet, med fokus på det eldre etterslepet. «*We appreciate your willingness to tackle this and we see that significant work is ongoing both at technical as well as at political level. We are looking forward – and need to see – the results of that work. We should set a joint ambition – and aim for incorporation of a package of energy acts by the time of the next EEA Council meeting in May 2025. I am thinking in particular of the Energy Efficiency Directive, Renewable Energy Directive, Governance Regulation, Energy Performance of Buildings Directive and REMIT (Regulation on wholesale energy market integrity and transparency).*»

To rapporter med relevans for det videre arbeidet i EØS-rådet

Samme dag som EØS-rådet, presenterte Europakommisjonen sitt [forslag til ny indre markedsstrategi](#). Den er ment å styrke EUs konkurransekraft globalt, noe som reflekteres i tittelen («*The Single Market: our European home market in an uncertain world*»). Strategien skal gjøre det indre marked «*simple, seamless and strong*» og baserer seg i stor grad på anbefalingene fra Mario Draghis og Enrico Lettas rapporter til EU i fjor. Strategien legger vekt på gjennomføring av eksisterende regelverk, forenkling av dette (omnibus) og ytterlige tiltak for å øke den frie bevegelsen av varer, tjenester og personer. Se mer i [EU/EØS-nytt fra 27. mai](#).

Regjeringen la nylig fram sitt [arbeidsprogram for EU- og EØS-saker 2025](#). Arbeidsprogrammet understreker at norsk økonomi først og fremst er europeisk. I en verden hvor sikkerhet, økonomi og teknologi veves tettere sammen, må økonomisk sikkerhet prioriteres høyere, ifølge regjeringen. Samarbeidet med EU på dette bør derfor styrkes. I arbeidsprogrammet for 2025 vektlegger regjeringen hovedprioriteringer innenfor følgende områder: Bærekraftig velferd og økt konkurransekraft; forsvar, sikkerhet og beredskap; en styrket sosial modell; landbruk, matsikkerhet, vann og natur; demokrati og verdier; og Norge i Europa og verden.

Den siste utviklingen i handelspolitikken

På de to foregående møtene i Stortingets europautvalg 6. mars og 6. mai presenterte regjeringen status i handelspolitikken etter presidentskifte i USA – [se bakgrunn i informasjonspakken til de møtene](#).

Nytt siden europautvalgsmøtet i mai er kort oppsummert:

- Trump varslet 30. mai at han vil doble tollsatsen på importert stål og aluminium fra 25 % til 50 %, og at de nye tollsatsene skal gjelde fra 4. juni. Tollsatsene er globale og vil gjelde alle handelspartnere inkludert Norge.
- En handelsdomstol i USA besluttet den 28. mai at tollsatsene som Trump annonserte mot en rekke land 2. april er ulovlige. [Handelsdomstolen slo fast at kriseloven som Trump hadde brukt for å gjennomføre tiltaket, ikke ga ham lov til ensidig å pålegge tollsatser mot nesten alle land](#). Domstolen ga Trump 30 dager til å rette seg etter beslutningen. Trump varslet umiddelbar anke og mente avgjørelsen var misbruk av domstolens myndighet. Dagen etter satte en føderal domstol handelsdomstolens beslutning på pause og varslet at Trumps tollsatser allikevel kan innføres all den tid anken i handelsdomstolen behandles. Tollsatsene er som kjent utsatt med 90 dager (til begynnelsen av juli), men det hersker nå stor usikkerhet om de juridisk sett kan innføres eller ikke.
- USA inngikk i begynnelsen av mai (etter europautvalgsmøtet 6. mai) avtaler med Storbritannia og Kina om en viss reduksjon i de varslede tollsatsene fra 2. april. EU responderte raskt med at de ikke ønsker en tilsvarende avtale som Storbritannia, og at de anser den for ikke å gå langt nok med å redusere tollsatsene på industrivarer. De ønsker å forhandle en mer omfattende avtale med USA. Mer nedenfor.
- [I forbindelse med et OECD-møte i Paris 3. juni, hadde finansminister Stoltenberg samtaler med representanter for Trump-administrasjonen](#). I etterkant uttalte han at Norge må være forberedt på at tollsatsene mot Norge som ble annonsert 2. april, vil tre i kraft 9. juli. Stoltenberg sa også at Norge er åpen for å forhandle med USA, men at det er for tidlig å si om dette blir formelle forhandlinger eller uformelle samtaler.

Bakgrunn

I europautvalgsmøtet i mars var regjeringen opptatt av «trippelskvisen» som Norge kunne komme i som et resultat av USAs nye handelspolitikk, og hvordan norsk økonomi kunne rammes av (i) nedgang i verdenshandelen og verdensøkonomien som følge av en handelskrig, (ii) beskyttelsestiltak fra EU, og (iii) direkte av tiltakene fra Trump.

[Utenriksministeren sa i europautvalgsmøtet 6. mars at kun 3 % av norsk eksport går til USA, mens mer enn to tredjedeler av norsk eksport går til EU](#). Slår man sammen EU og Storbritannia,

går mer enn 85 % til disse markedene. Hvordan EU velger å reagere på de amerikanske tollsatserne, var ifølge utenriksministeren derfor «*svært mye viktigere for Norge enn akkurat hva USA selv gjør*». Av ovennevnte trippelskvis, var og er derfor frykten for å rammes av eventuelle beskyttelsestiltak fra EU den største. Under [et besøk av statsminister Støre til Brussel 7. april](#), bekreftet Kommisjonspresident von der Leyen at Norge er og forblir en integrert del av EUs indre marked, men så ikke noe spesifikt om dette også innebar at Norge ville komme på innsiden av EUs tollmur ved innføring av eventuelle beskyttelsestiltak.

Før møtet i europautvalget i mars hadde Trump allerede innført en del av sine varslede handels tiltak, primært mot Kina, Canada og Mexico, men også en global toll på 25 % på stål og aluminium. Sistnevnte trådte i kraft 12. mars og rammer også norske eksportører. Men den såkalte gjengjeldelsesstollen var i mars bare varslet, ennå ikke konkretisert eller formalisert.

Annonseringen av denne kom som kjent fra Det Hvite Hus 2. april. Der fikk de aller fleste av USAs handelspartnere varslet nye tollsatser mot seg, hvor minstesatsen ville være på 10 %, mens noen land ville få opp mot 50 %. Kina ble spesielt hardt rammet, og med umiddelbar gjengjeldelse fra Kina, var handelskrigen mellom USA og Kina i full gang, [med tollsatser begge veier på over 100 % etter få uker](#).

Beregningsgrunnlaget for gjengjeldelsesstollen som ble annonsert 2. april var noe uklart, men handelsunderskudd i USAs disfavør skal ha vært drivende. [For Norge ble det først annonsert en tollsats på 15 %, som så ble oppjustert til 16 %, for så å bli nedjustert igjen til 15 %](#). EU fikk 20 %, mens EFTA-landene Sveits, Liechtenstein og Island fikk hhv. 31 %, 37 % og 10 %.

Selv om den norske eksporten til USA er relativt liten sammenlignet med eksporten til EU, vil konsekvensene av en ekstra tollsats på 15 % naturlig nok være alvorlig for de bedriftene som har sitt viktigste marked i USA. [For disse vil det kunne være en fare for lavere eksport og tap av arbeidsplasser. Dersom handelskrigen tiltar globalt, vil det kunne bety høyere priser, som kan bidra til økt inflasjon og høyere renter over tid.](#)

Det var kun EU, Kina, Canada og Mexico som umiddelbart annonserte at de ville vurdere og/eller igangsette mottiltak mot USA. EU og Kina har begge økonomier i en størrelsesorden som tilsier at dette kan ha en effekt, mens Canada og Mexico i så stor grad er integrert i de amerikanske verdikjedene at mottiltak fra disse antakelig også er vurdert å kunne påvirke USA.

Ikke lenge etter at tiltakene var presentert, utsatte allikevel president Trump gjennomføringen med 90 dager, med unntak av grunntollen på 10% mot alle land. Det har gitt alle land tid til å analysere tallene i mer detalj og søke å inngå i samtaler med Trump-administrasjonen om eventuelle lettelsler.

Så langt er det bare Storbritannia og Kina som har forhandlet en avtale med USA om justering av visse tollsatser. Om [tallene som ble publisert 30. april som viser](#) at USAs BNP gikk ned 0,3 % i første kvartal i år, har hatt påvirkning på Trumps forhandlingsvilje, er usikkert. Men avtalene med Kina og Storbritannia kom på plass nokså raskt etter dette.

[Kina og USA annonserte 12. mai at de hadde kommet frem til en avtale hvor begge parter er villige til å redusere sine tollsatser med 115 prosentpoeng](#). Det betyr at USA senker tollene på kinesiske varer fra 145 % til 30 %, mens Kina på sin side senker tollene på amerikanske varer fra 125 % til 10 %.

[USA og UK annonserte 8. mai at de hadde kommet frem til en avtale](#). Avtalen innebærer at britisk stål og aluminium vil få null prosent toll. Den universelle tollsatsen på 10 % som ble annonsert 2. april vil ellers vedvare. Den vil nå også gjelde britiske biler som før avtalen hadde en toll-

sats på 27,5 %. Avtalen innebærer også tollfrie kvoter for handel med storfekjøtt og etanol. Britene har i tillegg avtalt å kjøpe fly fra Boeing for 10 mrd. USD. Om avtalen på nulltoll på stål og aluminium står seg nå som Trump har varslet en dobling av denne tollsatsen (fra 25 % til 50 %), vil Storbritannias avtale være ekstra verdifull for britiske eksportører.

Avtalen anses allikevel som en nokså snever tariffavtale som dekker relativt få produkter. [Kina har vært kritisk til avtalen](#) – mest fordi landet mener [den er utformet på en måte som bevisst har som mål å utestenge kinesiske produkter fra britiske verdikjeder](#). I EU har [flere handelsministre, inkludert den svenske, signalisert at de ikke ønsker en lignende avtale med USA som britene, og at 10 % ikke er godt nok som «baseline» for fremtidige tollsatser](#) mellom EU og USA.

[Europakommisjonen presentert 30. april en todelt strategi bestående både av insentiver for å få amerikanerne til forhandlingsbordet, og nye mulige mottiltak](#). Insentivene skal inkludere konseksjoner fra EUs side, som økte investeringer i energi, justering av noen reguleringer, reduksjon i tollsatsene på importerte biler og et gjensidig null-for-null tolltilbud på industrivarer. EU vil også tilby økt samarbeid med USA rundt utfordringene fra Kina mht. overproduksjon. Men EU har også en pakke med mottiltak klar dersom man ikke lykkes med en avtale.

En tredje strategi for EU er diversifisering av handels- og industripolitikken og å fjerne hindringer i det indre markedet. Det er et mål å inngå handelsavtaler og industripartnerskap med nye partnere for å gjøre EU mindre avhengig av både Kina og USA. Her har EU allerede inngåtte omfattende handels- og samarbeidsavtaler med Japan, Canada, Mexico, Singapore og Vietnam, men det knytter seg nå spenning til om avtalen som Kommisjonen har signert med Mercosur vil bli godkjent av Europaparlamentet og medlemslandene, hvor blant annet Frankrike er imot, og også om EU vil greie å dra i land en avtale med India slike både EFTA og nylig Storbritannia har gjort.

EU og Storbritannia ble også enige om nye samarbeidsformer og avtaler på sitt toppmøte i London 19. mai, blant annet knyttet til handel, fisk, energi, ungdomsmobilitet og forsvar/sikkerhet. Mye av dette var mer foreløpige intensjonsavtaler om tettere samarbeid enn juridisk bindende tekster, og mye gjenstår å avklare og ferdigstille. Når det gjelder handel, var det spesielt viktig at Storbritannia så ut til å forplikte seg til å følge EUs regelverk på matsikkerhet. Dette vil gjøre handel med matvarer enklere og redusere de lange køene som har oppstått på grensen siden brexit. Det vil også lette handelen mellom Irland og Nord-Irland, som har vært krevende politisk etter brexit. En avtale på matsikkerhet forankrer Storbritannia også tettere til det europeiske standardfelleskapet igjen, som er interessant all den tid de søker tettere handelsrelasjoner til USA, som har et helt annet matsikkerhetsregime.

[Statsminister Støre og finansminister Stoltenberg hadde som kjent møte med president Trump i Det Hvite Hus 24. april](#), hvor også handel og toll var tema. Men det kom ikke frem noen konkrete endringer i tollsatsen på det møtet. I pressekonferansen etter møtet viste president Trump til oljefondet og at Norge ikke har gjeld og dermed *«antageligvis er villige til å betale oss mer enn det»*. Finansminister Stoltenberg understreket overfor NRK i etterkant at de hadde redegjort for norske standpunkter om at ingen er tjent med toll. Han understreket også at det ikke er den norske staten som skal betale denne toll: *«Hvor rike eller fattige vi er, har sånn sett ikke noen direkte betydning for om man kan betale toll eller ikke»*.

Ny tilnærming til handelspolitikken og EFTAs rolle

Den tidligere britiske statsministeren, Tony Blair, presenterte 22. mai en rapport på vegne av sin tankesmie, Tony Blair for Global Change, med [anbefalinger for den britiske handelspolitikken fremover](#). Rapporten anbefaler å prioritere store partnere som USA, EU og Kina, men mener samtidig at Storbritannia bør gå bort fra mer omfattende handelsavtaler og heller fokusere på spissede avtaler som fremmer det instituttet ser på som Storbritannias konkurransefordeler in-

nenfor digital handel og tjenester. Instituttet hevder at en mer tradisjonell tilnærming til handelspolitikken er utgått på dato: «*That may have been a reasonable starting point. But it is no longer sufficient for a more fragmented, faster-moving world.*»

Den strategiske veien videre for handelspolitikken har også vært gjenstand for diskusjon i EFTA. Den dreier seg om hvilken tilnærming eller retning man skal ta dersom eller når man skulle komme til veis ende med dagens regime. Dette regimet består hovedsakelig av forhandlinger om omfattende avtaler om økt markedsadgang. Et spørsmål som kan oppstå, er hva som vil skje når man enten har forhandlet ferdig med de handelspartnerne man anser som mest relevante, eller når avtaler ikke er mulig å konkludere pga. sensitiviteter enten hos EFTA eller partnerlandene? Skal man da fokusere mer på modernisering av eksisterende avtaler og/eller forhandle mer spissede avtaler rundt digital handel eller grønne industripartnerskap? For EFTA, som ikke har en felles handelspolitikk, men forhandler sammen fordi dette er sett på som effektivt, blir det også et spørsmål om hva man eventuelt gjør felles og hva man gjør bilateralt. Norge har for eksempel inngått en rekke grønne industripartnerskap, men disse har ikke vært knyttet til EFTA. EFTA har på den annen side funnet sammen for spissede forhandlinger om digital handel med Singapore, som del av en modernisering av en eldre handelsavtale med Singapore fra 2003.

Den strategiske diskusjonen vil mest sannsynlig fortsette på ministermøtet til EFTA i Tromsø nå i juni. Det siste året har vist at den tradisjonelle tilnærmingen *har* fungert svært godt for EFTA, med nye omfattende handelsavtaler med blant annet med India, Thailand, Malaysia, Kosovo og Ukraina. I den tiden man står i, med store spenninger i handelspolitikken og et økende behov for diversifisering både hos EFTA og ulike handelspartnere, kan slike avtaler være helt avgjørende.

Det gjenstår å se om det vil være mulig å konkludere omfattende avtaler også med Mercosur og Vietnam, og med det diversifisere ytterligere, og om det vil være mulig å oppgradere avtaler med, og utvide markedsadgangen også til Canada og Mexico. Den handelspolitiske situasjonen globalt tilsier at mange av disse partnerlandene nå vil være interessert i å diversifisere, og dermed inngå avtaler også med EFTA. Men om dette ikke er mulig, blir spørsmålet hva den langsiktige veien videre vil være for EFTA mot et bakteppe av uro i den globale handelspolitikken og geopolitiske spenninger.

Forskningssikkerhet og akademisk frihet – herunder initiativet Choose Europe

I [vedlegget](#) til [regjeringens arbeidsprogram for EU- og EØS-saker for 2025](#) omtaler regjeringen målene for norsk deltakelse i det europeiske kunnskapssamarbeidet frem til 2027. Forskningssikkerhet og internasjonalt forskningssamarbeid omtales særskilt: «*Endringer i den geopolitiske situasjonen har ført til økt oppmerksomhet om spørsmål knyttet til ansvarlig internasjonalt forskningssamarbeid og forskningssikkerhet. Norge og EU opplever mange av de samme utfordringene, og nært samarbeid om politikktutvikling og tiltak og dialog med sikte på gjensidig erfaringsutveksling og læring er derfor nyttig. Norge deltar aktivt i EUs arbeid for å fremme verdier og prinsipper for internasjonalt samarbeid (...). Med tilslutningen til ministererklæringen om den multilaterale dialogen om prinsipper og verdier for internasjonalt samarbeid i februar 2024 har Norge forpliktet seg til videre deltakelse i dette arbeidet. KD vil følge opp dette i samråd med berørte aktører. Forskningssikkerhet står sentralt i EUs strategi for økonomisk sikkerhet fra 2023, som vil påvirke rammene for EUs internasjonale samarbeid innenfor forskning og innovasjon i årene som kommer. Medlemslandene vedtok i mai 2024 en rådsrekommendasjon om forskningssikkerhet som gir retningslinjer for arbeidet med å redusere risikoen for blant annet uønsket overføring av kunnskap, uønsket utenlandsk innblanding og etiske og integritetsmessige overtredelser. EUs tilnærming til forskningssikkerhet ligger nært opp til den linjen regjeringen har fulgt på dette området i de senere år. KD vil derfor følge opp det nære samarbeidet med EU om forskningssikkerhet i 2025.*» (Vi har lagt til lenker i sitatet).

I [Meld. St. 14 \(2024-2025\) «Sikker kunnskap i en usikker verden»](#) redegjør regjeringen for EUs arbeid med forskningssikkerhet og økonomisk sikkerhet (se bl.a. s. 15), og påpeker også der at «flere av initiativene er svært relevante for norsk forskning og innovasjon.»

Choose Europe for Science

Kommisjonspresident Ursula von der Leyen annonserte «Choose Europe»-initiativet i [en tale på Sorbonne Universitet den 5. mai 2025](#). Hun sa da at «*I believe that science holds the key to our future here in Europe (...) And Europe will always make the case for the world's scientists to Choose Europe.*» [Initiativet skal sikre at Europa tiltrekker seg de beste og smarteste forskerne fra hele verden, og inkluderer blant annet:](#)

- ✓ En pakke på 500 millioner euro for 2025–2027 for å gjøre Europa til en «magnet» for forskere
- ✓ Et nytt 7-årig «superstipend» under Det europeiske forskningsrådet
- ✓ Mer økonomisk støtte til forskere som flytter til Europa
- ✓ Høyere godtgjørelse og lengre kontrakter for unge forskere under EU-stipend
- ✓ Et [MSCA Choose Europe](#) pilotinitiativ som skal lanseres i 2025 (jf. [pressemelding](#))

MSCA er en del av Horisont Europe, [som Norge er tilknyttet](#) (informasjon om finansiering fremgår under «More information» [her](#)). Kommisjonspresidenten viser i talen sin til at Horisont Europa er verdens største internasjonale forskningsprogram med over 93 milliarder euro, og at Europa har alt som trengs: «*Vi har stabile og bærekraftige investeringer, vi har infrastrukturen, (...) vi har en sosial markedsøkonomi som gir tilgang til gode skoler, utdanning og helsetjenester for alle. Men samtidig må vi være årvåkne og jobbe med våre mangler. Vi vet at forskere fortsatt står overfor for mye – eller for komplekst – byråkrati her i Europa sammenlignet med noen andre deler av verden. Vi vet at veien fra grunnforskning til næringsliv og markedet ikke er enkel eller rask nok her i Europa.*» Kommisjonen vil arbeide for at Europa kan lede an innen alt fra KI til kvanteteknologi, romfart, halvledere og mikroelektronikk, digital helse og bioteknologi. For å kunne oppnå dette må Europa tiltrekke seg forskere, akademikere og høyt kvalifiserte arbeidere og få dem til å velge Europa.

Veien dit er ifølge Ursula von der Leyen tredelt; Kommisjonen vil for det første **sikre at vitenskapen i Europa forblir åpen og fri**: «*We want to strengthen the free movement of knowledge and data across Europe (...). And we want to enshrine freedom of scientific research into law in a new European Research Area Act. (...) Europe will not compromise on its principles. Europe must remain the home of academic and scientific freedom.*» Det andre elementet i Choose Europe knytter seg til **finansiering** (jf. annonserte tiltakovenfor). Den tredje delen omhandler behov for **innovasjons- og forretningsmuligheter i Europa**. Her har Kommisjonen nylig lagt frem en «[EU Startup and Scaleup Strategy – Choose Europe to Start and Scale](#)» (jf. [pressemelding](#)).

Internasjonal forskerrekruttering til Norge – ny ordning

[Norge deltar som kjent i EUs rammeprogram for forskning, Horisont Europa](#), men har også nylig presentert en ny ordning som skal gjøre det enklere å rekruttere erfarne forskere fra andre land til Norge. [Ordningen inngår i regjeringens langsiktige arbeid med å tiltrekke internasjonale forskere til Norge, og skal være åpen for forskere fra hele verden \(gjelder forskere fra land utenfor Europa\). Ordningen vil gå over flere år og i første omgang er det satt av 100 millioner for 2026](#). Ordningen får en ramme på 300 millioner kroner, fordelt på tildelinger i årene 2025 til 2028 (jf. [pressemelding](#)). Utlysningen vil i første omgang være knyttet til Forskningsrådets senterordninger, bl.a. for fremragende forskning innen klima, helse, energi og KI. «*Den akademiske friheten er under press i USA, og det er en uforutsigbar posisjon for mange forskere i det som har vært verdens ledende kunnskapsnasjon i mange tiår. (...) Det har vært viktig for meg å finne gode tiltak vi kan få på plass raskt, og derfor har jeg gitt Forskningsrådet i oppdrag å prioritere ordninger som vi kan sette ut i livet i løpet av kort tid*», uttalte forsknings- og høyere utdanningsminister Aasland da ordningen ble annonsert.

I [Innst. 413](#) til [representantforslaget om å rekruttere høykompetent arbeidskraft fra USA](#) fremgår det for øvrig i et svarbrev fra arbeids- og inkluderingsminister Tonje Brenna at «Regjeringen ser med bekymring på utviklingen i USA, ikke minst med tanke på akademisk frihet og begrensinger og usikkerhet som nå fører til at flere forskningsprosjekter stopper opp. Regjeringen er opptatt av at Norge skal arbeide for å fremme akademisk ytringsfrihet, og også legge til rette for at forskere fra land som opplever press på den akademiske ytringsfriheten skal kunne komme til Norge og etablere seg i norske fagmiljøer. Derfor jobber forsknings- og høyere utdanningsministeren med tiltak for å bygge ned barrierer for internasjonale forskere, samt få på plass søknadsbaserte ordninger for å fremme internasjonal rekruttering, slik hun varslet i meldingen «Sikker kunnskap i en usikker verden». Regjeringen mener imidlertid det ikke er hensiktsmessig å begrense slike tiltak og ordninger til forskere eller forskningsprosjekter som har mistet finansiering i USA. Et slikt avgrensende kriterium i en utlysning fra Norges forskningsråd ville bryte med dagens norm for Forskningsrådets utlysninger. Geopolitiske spenninger fører til at toppforskere også fra andre land, som enten selv opplever utfordringer på hjemmebane, eller som normalt ville søkt seg til USA, vil kanskje heller vurderer å søke seg til andre land, slik som Norge. Det er derfor ikke naturlig å avgrense eventuelle ordninger til å kun gjelde amerikanske forskere.»

Status for arbeidet med EØS-finansieringsordningene

«Estland er en nær venn og alliert i Europa, som står oss stadig nærmere i en tid med komplekse utfordringer og geopolitiske omveltninger. Med denne avtalen styrker vi båndene mellom våre to land på viktige områder». Det [uttalte utenriksminister Espen Barth Eide](#) i forbindelse med at en avtale om en ny periode med EØS-midler med Estland ble undertegnet 27. mai i Tallinn. Dette var den andre avtalen som ble undertegnet med et mottakerland i denne programperioden. Den første ble [undertegnet med Polen 24. april i år](#). På [møtet i Europautvalget 6. mai i år](#) [varslet utenriksministeren](#) at også en avtale med Slovakia er ventet i månedsskiftet mai-juni.

[EU og EØS-EFTA-landene ble 1. desember 2023 enige om nye avtaler for EØS-midler og markedsadgang for fisk og sjømat for perioden 2021-2028](#), men [de ble først formelt undertegnet 12. september i fjor](#). [Stortinget ga sitt samtykke 24. oktober](#). Samlet bidrag for perioden er vel 3,2 milliarder euro fordelt på de 15 mottakerlandene:

Land	Beløp i millioner euro
Polen	924,9
Romania	596,3
Bulgaria	260
Ungarn	254,1
Tsjekkia	225,2
Hellas	159,3
Kroatia	133,1
Slovakia	130,7
Portugal	126,3
Litauen	117,9
Latvia	109,5
Estland	71,8
Slovenia	50
Kypros	17,6
Malta	11,2

Kilde: [Utenriksdepartementet](#)

Det er tre prioriterte områder for Norge i denne perioden:

- Grønn omstilling

- Demokrati, rettsstatsprinsipper og menneskerettigheter
- Sosial inkludering og samfunnsmessig robusthet

I tillegg er 183 millioner euro av totalbeløpet satt av til å bidra til å håndtere konsekvenser av krigen i Ukraina og vel 300 millioner euro til [et fond som skal støtte organisasjoner](#) som jobber med menneskerettigheter, demokrati og rettsstat i Europa. Forvaltningen av disse midlene for alle mottakerlandene skjer sentralt fra kontoret for EØS-midlene i Brussel.

I forrige periode ble det som kjent ikke oppnådd enighet med Ungarn om en slik avtale på grunn av uenighet om forvaltningen av midlene til sivilsamfunnet. For å unngå dette problemet, skal altså nå forvaltningen av disse midlene for alle landene skje i Brussel. Det gjenstår å se om dette vil løse alle utfordringene i forholdet til Ungarn siden landet har vedtatt en lov om beskyttelse av nasjonal suverenitet som bl.a. regulerer finansiell støtte fra utlandet, jf. også omtale i [informasjonspakken til møtet i Europautvalget 6. mai i år](#).

Status i arbeidet med forordningen om digitale tjenester (Digital Services Act)

[Forordningen for digitale tjenester har vært i kraft i EU siden 16. november 2022](#), men er foreløpig ikke innlemmet i EØS-avtalen. DSA-forordningen har stått på Europautvalgets dagsorden ved flere anledninger, og er nærmere beskrevet i [informasjonspakken til europautvalgsmøtet 22. oktober 2024](#). I dette møtet [sa utenriksminister Espen Barth Eide](#) at regjeringen «*jobber både nasjonalt og sammen med våre EØS/EFTA-partnere med å ferdigstille utkast til EØS-komiteens beslutning som skal løse topilarutfordringene knyttet til Europakommisjonens nye kompetanse for å håndheve regelverket overfor de største plattformene. Deretter må løsningen forhandles med EU-siden, slik at forordningene kan tas inn i EØS-avtalen. Vi håper å kunne innlemme DSA i EØS-avtalen før sommeren 2025, men er, som dere forstår, avhengig av andre parter vilje til rask framgang*».

Utenriksministeren viste videre til at det samtidig pågår et arbeid med å forberede gjennomføringen av DSA i norsk rett. I den forbindelse ble det opplyst om at regjeringen «*tar sikte på å sende et lovforslag om nasjonal gjennomføring av forordningen på høring våren 2025 og fremme en lovproposisjon for Stortinget så raskt det er mulig*».

Regjeringen varslet i en [pressemelding 28. februar i år](#) at de starter «*arbeidet med en ny lov som skal gjøre det tryggere å bruke internett og styrke forbrukernes rettigheter. Regelverket er en gjennomføring av EUs DSA (Digital Services Act) og vil være særlig viktig for å gi barn trygghet på internett, blant annet med forbud mot adferdsbasert markedsføring mot mindreårige*». Det ble varslet at et lovutkast vil bli sendt på høring før sommeren.

Regjeringen skriver i pressemeldingen at de har besluttet at Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom) vil få rollen som nasjonal DSA-koordinator, og blant annet få hovedansvar for å føre tilsyn med at det nye regelverket overholdes i Norge: «*Den nasjonale koordinatoren skal også sikre samarbeid med Europakommisjonen og de øvrige landenes nasjonale DSA-koordinator. I tillegg vil Medietilsynet, Forbrukertilsynet og Datatilsynet bli pekt ut som kompetente myndigheter på sine respektive fagområder*».

Representant Tage Pettersen (H) stilte i [europautvalgsmøtet 6. mai 2025](#) spørsmål til barne- familieminister Lene Vågslid om status for regjeringens arbeid med DSA: «*Flere – både utenriksministeren, digitaliseringsministeren og kulturministeren – har vel alle i ulik sammenheng sagt at før sommeren 2025 skal det skje noe. Nå er sommeren 2025 straks her, og det har fortsatt ikke kommet noe ut på høring. Er det mulig å utfordre statsråden på hvor i løypa det høringsnotatet ligger?*» Vågslid svarte at «*DSA er viktig for regjeringa å få gjennomført og implementert, og så ligg det hos digitaliserings- og forvaltingsministeren. Eg vil ikkje trø i hennar bed, men ein arbeider med det og målet er å få det til så raskt som mogleg*».

Digitaliserings- og forvaltningsminister Karianne Oldernes Tung sa i [Stortinget 27. mai 2025](#) at hun nå jobber med å «gjennomføre DSA i norsk regelverk. DSA skal bidra til et tryggere internett ved å forebygge ulovlig og skadelig aktivitet på nettet og motvirke spredning av desinformasjon. Vi ønsker et mer ansvarlig og tillitsfullt digitalt rom, og jeg vil sende forslag til gjennomføring av DSA på høring før sommeren».

[Regjeringen har tidligere varslet](#) at de ønsker en aldersgrense på 15 år for når barn selv kan samtykke til at sosiale medier behandler deres personopplysninger. Regjeringen tar også sikte på å lovregulere en absolutt aldersgrense for sosiale medier. Aftenposten skriver 2. juni at [den norske regjeringen ønsker støtte fra danske myndigheter](#) for å prøve å få til en felleseuropeisk aldersgrense for sosiale medier. Danmark overtar formannskapet i EUs ministerråd fra 1. juli, og har tidligere forsøkt å innføre nasjonale regler for økt beskyttelse av barn og ungdom på nettet. Det ble [blokkert av Kommisjonen](#), siden det danske regelverket ville tredd i kraft før DSA-regelverket.

DSA utgjør sammen med forordningen om digitale markeder (Digital Markets Act, DMA) EUs såkalte «digitaltjenestepakke». DMA er særlig rettet mot digitale plattformsselskaper som har en dominerende markedsposisjon, og skal «bidra til en mer åpen og rettferdig plattformøkonomi, og hindre adferd på nett som er skadelig for konkurransen og sluttbrukerne», skriver regjeringen i [EØS-notatet](#) (oppdatert 19. november 2024). Regjeringen varslet i en [pressemelding 20. mai 2025](#) at de har startet arbeidet med en lov som gjennomfører DMA, og at et lovutkast vil bli sendt ut på høring i år.

Rettsakter:

Neste møte i EØS-komiteen finner sted 13. juni 2025. Liste med omtale av rettsakter som EØS-komiteen vil kunne fatte beslutninger om på det møtet ble oversendt Europautvalget 30. mai. Listen består av 91 rettsakter. En av rettsaktene tilhører gruppe 1, som krever at det tas forbehold om Stortingets samtykke etter EØS-avtalens artikkel 103. Saken omtales nedenfor. Vi omtaler også enkelte gruppe 2-saker. For utfyllende informasjon vises det til listen fra Utenriksdepartementet.

Gruppe 1: Rettsakter som krever lov- eller budsjettendring samt rettsakter som krever forskriftsendring som vurderes å gripe vesentlig inn i norsk handlefrihet

Finansdepartementet

Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2021/2101 av 24. november 2021 om endring av direktiv 2013/34/EU med hensyn til offentliggjøring av opplysninger om inntektsskatt for visse foretak og filialer

Ettersom gjennomføring i norsk rett krever lovendring vil Norge delta i beslutning om innlemmelse i EØS-avtalen med forbehold om Stortingets samtykke.

Sammendrag av innhold: Endringsdirektivet gjør i artikkel 1 endringer i [direktiv 2013/34/EU](#). Direktivet føyer til et nytt kapittel, kapittel 10a, i regnskapsdirektivet. Se [EØS-notat](#) for utfyllende omtale av disse endringene.

Økonomiske og administrative konsekvenser: Etterlevelse av nye regler om utarbeidelse, offentliggjøring og tilgjengeliggjøring av en offentlig land-for-land-rapport om skatt vil medføre enkelte konsekvenser for de som underlegges plikter i regelverket og for offentlige myndigheter. Departementet antar at det vil være 75–100 opplysningspliktige. Dette er basert på antall aktører som rapporterer land-for-land-informasjon til Skatteetaten etter skatteforvaltningsloven, samtidig som terskelverdien der er lavere (6,5 milliarder kroner), samtidig som datterforetak og filialer av foretak fra tredjeland potensielt underlegges reglene om offentlig land-for-land-rapportering om skatt. De økonomiske og administrative kostnadene antas å kunne reduseres vesentlig

om foretakene gjenbraker informasjon fra land-for-land-rapporteringen til skattemyndighetene, noe reglene åpner for. Det er vedtatt en implementerende forordning med felles rapporterings-skjemaer, som også antas å kunne forenkle rapporteringen.

Gruppe 2: Rettsakter som krever forskriftsendring som ikke griper vesentlig inn i norsk handlefrihet, samt rettsakter som ikke har konsekvenser for norsk lovgivning

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

[Norske EØS-tilskudd 2025](#) (Protokoll 31 om samarbeid på særlige områder utenfor de fire friheter)

Sammendrag av innhold: Norge har deltatt i budsjettpostene 04 01 04 08, 04 03 05 og 04 03 01 03 siden 2011 og i budsjettposten 07 20 03 01, som erstattet de tre forannevnte, fra 2021. Budsjettposten er avsatt spesielt med det formål å legge til rette for geografisk og yrkesmessig mobilitet, herunder gjennom trygdekoordinering, av arbeidstakere i Europa, for å bekjempe hindringer for den frie bevegelseheten og for å bidra til etablering av et reelt arbeidsmarked på europeisk nivå.

Budsjettpost 07 20 03 01 dekker driftskostnader for aktiviteter knyttet til fri bevegelsehet for arbeidstakere, koordinering av trygdeordninger og personer som flytter, inkludert personer fra tredjeland, og skal dekke en rekke tiltak. Tiltakene omfatter blant annet analyser og evalueringer av hovedstrømninger i medlemslandenes lovgivning og finansiering av ekspertnettverk. Budsjettposten omfatter også utvikling av informasjon og tiltak for å bevisstgjøre publikum om deres rettigheter mht. fri bevegelsehet og koordinering av trygdeordninger, inkludert tiltak med sikte på å identifisere problemer på disse områdene, tiltak for å fremskynde og forenkle administrative rutiner og tiltak relatert til elektronisk utveksling av trygdeopplysninger mellom medlemslandene for å hjelpe dem mht. gjennomføring av trygdeforordningene. Budsjettposten skal i tillegg dekke utgifter til teknisk støtte og administrativ ledelse av tiltak i relasjon til fri bevegelsehet for arbeidstakere, koordinering av trygdeordninger og personer med nedsatt funksjonsevne og personer som flytter, inkludert personer fra tredjeland.

Budsjettposten utgjør € 9 437 422 i EUs budsjett for 2025. EFTAs andel (2,79 %) beløper seg til € 263 304, hvorav Norges andel (92,57 %) utgjør totalt € 243 730 (tall for 2025 er basert på EUs budsjett, og oppgitt av EFTA-sekretariatet).

Kostnadene vil bli dekket innenfor de ordinære rammer for Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Samferdselsdepartementet

Kommisjonens gjennomføringsforordning (EU) 2023/1769 av 12. september 2023 om fastsettelse av tekniske krav og administrative prosedyrer for godkjenning av organisasjoner som er involvert i utforming eller produksjon av systemer og komponenter for lufttrafikkstyring/flynavigasjonstjenester, og om endring av gjennomføringsforordning (EU) 2023/203 – [EØS-notat](#)

Under «Vurdering» står det følgende: «Regelverket legger ytterligere kompetanse til EASA, ved at EASA alene gis myndigheten til å godkjenne visse typer ATM/ANS-utstyr. Rettsakten bygger imidlertid på Råds- og parlamentsforordning (EU) 2018/1139, "EASA-basisforordningen", der denne kompetansen er gitt til EASA i artikkel 80. Samferdselsdepartementet legger til grunn at gjennomføringen i norsk rett av ny EASA basisforordning på flysikkerhetsområdet, (EU) 2018/1139, etter Stortingets samtykke medfører avklaring av denne kompetansetildelingen til EASA.» (ATM/ANS-utstyr er utstyr til bruk i flysikkerhetstjenestene, jf. [EØS-notatet](#))

Utfyllende informasjon: [European Aviation Safety Agency \(EASA\)](#) er EUs byrå for flysikkerhet. Formålet med EASA er å sikre et høyt og ensartet nivå for flysikkerheten i Europa. Råds- og parlamentsforordning (EU) 2018/1139, «EASA-basisforordningen» er innlemmet i EØS, jf. [Prop. 89 LS \(2023–2024\)](#) og [Europalov](#).